

Onderwijs is de grootste motor achter kanskracht

Zie je Barbara Baarsma op tv, dan praat ze over kansen. Over kanskracht. Een woord dat resoneert, positief is en waarvan je meteen aanvoelt wat het betekent. Dat merkte ze tijdens haar lezingen, waar het 'proefondervindelijk' ontstond. Die kanskracht verbeteren, dat wil ze als hoogleraar economie graag voor iedereen. En vooral voor jongeren.

Barbara Baarsma is hoogleraar toegepaste economie aan de Universiteit van Amsterdam en directievoorzitter van Rabobank Amsterdam. Een vrouw met veel kennis en durf, met af en toe een knipoog. "Ik zeg Lang Leve 't Leren in plaats van een Leven Lang Leren. Dat is veel leuker en klinkt ook niet of je levenslang hebt." De woorden uit haar mond zeggen iets over hoe ze in het leven staat. Op haar 50ste is ze nog leergierig en nieuwsgierig naar de wereld, waarin ze graag mensen ontmoet. Zoals tijdens haar lezingen, waar ze het "heerlijk vindt om de thermometer in de samenleving te mogen zetten." Maar ook dankbaar voor de mailtjes en telefoontjes die ze uit het onderwijsveld krijgt na een webinar of een lerarenkamer gesprek op een ROC.

Kanskracht

Haar woorden hebben impact. En dat is belangrijk als het je missie is om de kanskracht voor iedereen in de samenleving te vergroten. Kanskracht omschrijft ze als de mate waarin mensen regie over of grip op het leven hebben. Kanskracht

biedt perspectief voor mensen in een steeds complexer wordende maatschappij van verregaande zelfredzaamheid en digitalisering. "Investeren in kanskracht leidt tot 'fitheid' op de arbeidsmarkt en tot weerbaarheid om met tegenslagen zoals baanverlies om te gaan. Maar

Inzetten op kanskracht leidt tot 'fitheid' op de arbeidsmarkt

kanskracht heeft ook iets in zich van eigen verantwoordelijkheid. Ga ik die kans pakken ja of nee? Ook iemand in een kansarme wijk kan kanskracht voelen."

Baarsma introduceerde kanskracht bij het brede publiek in praatprogramma's en op de opiniëpagina's, en deed er samen met Jante Parlevliet verder onderzoek naar. In haar artikelen schrijft ze: "Tijdens de volgende Prinsjesdag

zie ik liever een kanskrachtkompas dan de gebruikelijke koopkrachtplaatjes. Die koopkrachtvoorspellingen die vaak niet uitkomen, tot teleurstelling leiden en populisme in de hand werken."

Groots effect

Kanskracht biedt een optimistisch insteek in een onzekere tijd. Optimistisch blijven is volgens Baarsma een belangrijke grondhouding, omdat het een gevoel van grip geeft. Optimistisch is ze zelf van nature, maar als hoogleraar en bankier loopt ze niet weg voor feiten die optimisme in de weg kunnen staan. Daarom gaat haar uitleg over kanskracht gepaard met belangrijke, soms minder rooskleurige cijfers van het Sociaal en Cultureel Planbureau. Volgens het SCP steeg tussen 2018 en 2019 het aantal mensen dat weinig of geen grip ervaart, van 9 naar 13 procent. Dat betekent dat meer dan één op de tien Nederlanders nauwelijks of geen grip op zijn leven voelt. Verklarend vertelt Baarsma: "De samenleving wordt steeds ingewikkelder en vraagt meer vaardig-

heden, zelfredzaamheid en eigen regie. Mensen voelen zich vaker een speelbal. Terwijl het voelen van regie een zeer groot effect heeft op het gevoel van tevredenheid en geluk. Het is zelfs 7,5 keer zo groot als het effect van inkomen.”

Kansrijkdom

Daarom moet beleid zich volgens haar richten op de overbrugging van kansarmoede naar kansrijkdom, en niet langer op ‘arm versus rijk’. Die bruggen moeten gebouwd worden op belangrijke beleidsterreinen als de arbeidsmarkt, gezondheidszorg, woningmarkt en in het bijzonder ook het onderwijs. Concrete stappen die ze daarvoor aandragt zijn onder meer het afbouwen van het verschil tussen de onzekerheid in de flexibele schil en de hoge risico’s voor werkgevers in de vaste kern, ervoor zorgen dat werken met name aan de onderkant en in het midden meer loont en het bieden van betaalbare kinderopvang.

“Een weg bieden uit kansarmoede naar kansrijkheid vind ik het allerbelangrijkste voor kinderen en jongeren, omdat zij nog een hele toekomst voor zich hebben. Kinderen in kansarme wijken staan vaak bij geboorte al 2 - 0 achter. Ook al wordt het verschil tussen de minst tevreden en de meest tevreden Nederlanders groter, toch is dat verschil bij ons het kleinst ten opzichte van de rest van de wereld. Ik gun de jongeren van nu later ook zo’n uitkomst. Als rijk land zijn we dat aan onze stand verplicht.”

Kansvergroter

Onderwijs is volgens de hoogleraar in potentie de grootste kansengelijkheidsmotor die we kennen. In potentie, want al jaren groeit de kansongelijkheid juist door het onderwijs. Terwijl het onderwijs de

Barbara Baarsma is directievoorzitter Rabobank Amsterdam en hoogleraar toegepaste economie aan de UvA. Baarsma gelooft in kanskracht en samenredzaamheid.

aangewezen plek zou moeten zijn om kansarmoede om te buigen naar kansrijkdom. De hoogleraar, die zelf deel uitmaakt van het onderwijs, heeft zich er flink in verdiept. Ze wijst op recent onderzoek van de Onderwijsinspectie. Wie in een goede buurt woont en langopgeleide ouders heeft, krijgt sneller een hoger schooladvies en presteert beter dan iemand die net zo intelligent is maar uit een kansarmere omgeving komt. Net zoals de landelijke achteruitgang in lees- en rekenvaardigheid vooral de vooruitzichten van kansarmere jongeren verkleint. Onderwijs weer tot die fundamentele kansvergroter maken. Met tastbare aanbevelingen en opbouwend bedoelde kritiek wil ze daar graag

aan bijdragen. Zaken verbeteren die de coronacrisis ongenaakbaar aan het licht brengen, zoals het gebrek aan digitalisering in het onderwijs. “Ik vond het van de gekke hoe het afstandsonderwijs tijdens de eerste golf was georganiseerd, waarbij het afhankelijk was van de vaardigheden van de individuele docent of het goed verliep. Zet nu die digitaliseringsslag aan. Stuur iedere leraar op een cursus afstandsonderwijs geven.”

Leer van fouten

De hoogleraar dringt er ook bij het onderwijs op aan om een open lerende cultuur te kweken. Daarbij schuwt ze niet om te spiegelen. “Soms merk ik aan het onderwijs

dat ze het zo persoonlijk nemen als het om kritiek gaat. Gun elkaar experimenteeruimte. Durf van je fouten te leren, ga bij beter presterende scholen op bezoek en deel best practices.”

Van buiten

Ook kan het onderwijs een grote slag slaan als het gaat om het openstaan voor zij-instromers uit andere sectoren. “In mijn omgeving heb ik gezien hoe ongelooflijk ingewik-

Sta open voor andere sectoren en haal de barrières weg

keld het is om in te stromen en hoe hoog de muren om het onderwijs zijn. Dat schrikt af, terwijl het een verrijking is als mensen met andere kennis en vaardigheden in het onderwijs komen werken. Roep niet dat je tekort hebt aan leraren als je het zo moeilijk maakt. Sta open voor toetreding van docenten uit andere sectoren, haal de barrières weg. Dat is extra belangrijk voor scholen in kansarme wijken waar vaker een lerarentekort is. Net zo goed gun ik docenten een stage buiten het onderwijs, voor hun eigen ontwikkeling. Zet stages

op buiten school of doe aan uitwisseling met docenten in andere sectoren. Voor een docent die zijn mbo-student opleidt tot administratief medewerker juridische zaken is het goed om bij bedrijven te weten te komen met welke systemen zij werken. Nu hoor ik uit het bedrijfsleven soms klachten dat het onderwijs niet aansluit. En leraren kunnen van bedrijven meer leren over projectmatig werken en er meer digitale vaardigheden opdoen.”

Arbeidsdeling

Een stevigere aanpak vergt de modernisering van de Onderwijs CAO. Daarover is Baarsma's oordeel niet mild. “Tientallen pagina's tegenhouden van verandering. Ook als het gaat om arbeidsdeling, waar ik zelf graag gebruik van maak en die ik de leraar ook zo erg gun.

Door mijn werk te delen kunnen assistenten om me heen leren en groeien, en hebben ze loopbaanperspectief. In het onderwijs ben je docent en blijf je docent. Deel taken op en ontzorg docenten. Dat verhoogt ook het werkplezier.”

Welvaart

In het verlengde daarvan pleit ze voor het afbouwen van de deeltijdcultuur in het onderwijs. Twee derde van de leraren in het primair onderwijs werkt in deeltijd. “Al die overdrachten die daarmee gepaard gaan maken het onderwijs aan kin-

deren inefficiënt. Het scheelt al als leraren allemaal een paar uur per week meer gaan werken, ook om het lerarentekort aan te pakken.” Een econoom en bankier die zich met volle overtuiging bezighoudt met het geluk en de kansen voor iedereen. Is dat opvallend of zoals het hoort? Barbara Baarsma begint zelf menig lezing met de misvatting die heerst over economie als wetenschap. Die wetenschap die niet voornamelijk gaat over geld

Het gaat over welvaart inclusief geluk en welzijn

en inkomen, maar over ‘de verdeling van schaarse middelen op zo’n manier dat onze welvaart, inclusief geluk en welzijn, zo hoog mogelijk is voor zo veel mogelijk mensen’. Welvaart voor iedereen dus.

Verantwoordelijkheidsgevoel

“Een enorme bofkont voel ik me omdat ik als bankier, hoogleraar en als lid van maatschappelijke organisaties, instituties als de arbeidsmarkt en het onderwijs mag helpen verbeteren zodat de economie beter werkt. Het klopt dat ik zelf kanskrachtig ben, maar ik steek graag mijn hand uit naar mensen die ik daarmee kan helpen. Ik kan geen verantwoordelijkheid nemen voor individueel geluk van elk ander, maar ik voel me er wel verantwoordelijk voor om het collectieve geluk te vergroten. De kennis die ik heb wil ik zo voor iedereen inzetten. Die kennis wil ik op een toegankelijke, en naar ik hoop, inspirerende wijze delen en onderzoeken.”

De lees-, luister- en kijktips van Barbara Baarsma

- Boek van Paul Tough, *How children succeed*.
- CPB-onderzoek ‘Ongelijkheid van het Jonge kind’.
- Kijktip documentaireserie ‘Klassen’ (HUMAN).

Meer weten of verder lezen? Kijk op pagina 28 voor een overzicht van alle aanbevelingen uit deze speciale editie van OnzeJeugd.NU!